# ڕانانێك بۆ كتێبی سێ توێژینەوەی مێژوویی ... سەدیق سەعید ڕواندزی

ڕژێمەیەك لەدوای یەكەكانی عێراق،بەحیاوازی سیستەم و قۆناغی سیاسییانەوە، هەمیشە حزبی شیوعییان وەك مەترسییەكی گەورەو كاریگەر بۆسەرڕێگەو دەسەڵاتی خۆیان بینیوە.ئەم مەترسییە، بەبڕوای من لەدوو ڕوانگەوە سەرچاوەی گرتووە. یەكەمیان حزبی شیوعی حزبێكی چەپ و پێشكەوتنخوازبووە. كەبیری چەپیش هەمیشە مەترسییە بۆ سەربیری دوا كەوتوو دەسەڵاتی كۆنە پارێزو نادیموكراسی، بەوپێیەی وەك بزووێنەری شۆڕشە كۆمەڵایەتی و فیكرییەكان دەبینرێت. ڕوانگەی دووەمیشیان لەوەو سەرچاوە دەگرێت كەئەم حزبە حزبی چینی چەوساوەكان بووە كەدیموگرافیای سەرەكی عێراقیان پێك هێناوە.

بۆیە چەند ئەو چینە هوشیار بۆتەوە، بەمافەكان، ئەوەندە ڕێگەی دەسەڵات لەعێراق لاوازتر دەبوو. بۆیە دەبینین بەدرێژایی مێژووی عێراق ئەوحزبە ڕووبەڕووی ڕاوەدوونان و قەدەغەكردنی كاری سیاسی و لەسێدارەدانی سەركردەكانی و جۆرەها ئەشكەنجەی نامرۆڤانە بەرامبەر ئەندامەكانی بۆتەوە. كتێبی (سێ توێژینەوەی مێژوویی) كە سێ توێژینەوە لەخۆ دەگرێت و ئەو توێژینەوانەش هەریەكەیەبان لەچەند پاژو بەشێكی سەربەخۆ پێكهاتوون، ئەو كتێبەیە كەلەیەكێك لەتوێژینەوەكانیدا، بەكورتی و پوختی لەمێژووی بیری چەپ لەعێراق و سەرەتاكانی دروستبوونی حزبی شیوعی دەدوێت.

توێژینەوەی یەكەمی ئەوكتێبە باس لە سەرەتاكانی بیری چەپ دەكات لەعێڕاقدا. بەپێی ئەوتوێژینەوەیە لە دەساڵەی دووەمی سەدەی بیستەمی ڕابردوودا، بیری چەپ لەعێراقدا لەشێوەی تاكەكسی دەركەوتووە.ئەمیش سەرەتا ژمارەیەك ڕۆشنبیرو كەسایەتی لە ڕێگەی خوێندنەوەوەئاشنای ئەو بیرە دەبن و بە سەرەتاكانی بیری چەپگەرایی لەعێراقدا ئاوێتە دەبن. ئەم كەسایەتییانە، تەنها لەشێوەی كەس و گرووپی بچووك بوونە نەك شانەیەكی ڕێكخراوەیی دیسپلین كراو.

ئەم كەسانە ڕاپۆرتێكیش ئامادەدەكەن و بۆ لیلینی بەرزدەكەنەوە لەسەر ڕەوشی سیاسی عێڕاق. دواجاریش بڵاوكراوەیەك دەردەكەن. گەرچی دواجار هەوڵی ئەوە ئەدەن ئەو بیرە لەتاكەكەسییەوە بگوازنەوە نێو

ڕێکخراوو حزبێك، بەڵام کارەکەیان بەهۆی هەڵومەرجی سیاسی ئەوکات سەرناگرێت و دواجاریش خۆیان بڵاوەی لێدەکەن و لە چاڵاکی ئەوەستن. لەدوای ئەو گرووپە تێکۆشەرێك بەتەنها لە ساڵی 1932دا لەشاری ناسرییە یەکەم بانگەوازی شیوعی بڵاودەکاتەوە. ئەویش هاوڕێ فەهدە. کە ئەوکات کرێکار بووە لە کارگەیەکی بەفر. بێگومان فەهد چونکە کرێکاربووەو لە نزیکەوە لە ئازاوو مەینەتییەکانی ئەوچینە تێگەیشتووە، ئیدی ئەمە کاریگەریەتی لە سەر هزرو بیرکردنەوەی دا ئەنێت.

بۆیە دەکرێ بڵێین ئەمە بەسەرەتای ڕێکخستن و زەمینەسازی بۆ دامەزراندنی حزبێکی چەپ لەعێراق دابنێین بەناوی حزبی شیوعی عێڕاق لەئازاری ساڵی 1934دا. یەك ساڵ دوای دامەزراندنی بەشێك لە سەرکردەوە تێکۆشەرەکانی لەساڵی 1935دەگیرێن و بەمەش ئەم حزبە لە دەسپێکی کاری خۆیدا کاریگەریەتی خۆی دەردەخات و لەلایەن ڕژێمی پاشایەتییەوە ڕووبەڕووی قەدەغەی سیاسی دەبێتەوە. ئیدی بەدرێژایی ئەومێژووە حزبی شیوعی لە قۆناغە جیاوازەکاندا، بەشداری ڕاپەڕینە جەماوەرییەکان و بزووتنەوە کۆمەڵایەتیەکان دەکات. لە ڕێگەی بڵاوکراوەکانیشی هەوڵی هوشیارکردنەوەی کۆمەڵگە دەدات.

ئەم حزبە دەبێتە داکۆکیکارێکی سەرسەختی کرێکاران و چەوساوەکانی عێڕاق. ڕژێمی پاشایەتیش ئەمەبەمەترسی بۆ سەر خۆی دەزانێت.بۆیە بەردەوام هەوڵی لە نێو بردنی سەرکردەو ڕێبەرەکانی دەداو تا دواجاریش هاوڕێ فەهدو چەند سەرکردەیەکی تر لە سێدارەدەدات. ئیدی ئەومێژووە درێژەی دەبێت و لە سەردەمی بەعسدا دەگاتە ترۆپکی دڕندەیی.سەبارەت بەو بەشەی کوردستانیش لەعێراقدا، ئەوا نووسەر ئاماژەی بۆئەوەکردووە کە تاساڵی 1943 هیچ بنکەو ڕێکخراوێکی حزبی شیوعی لەباشووری کوردستان بوونی نەبووە. لەوساڵەدا یەکەم بنکەی شیوعی دامەزراوە یەکەم کەسیش کە بۆتە ئەندام کەسێك بووە بەناوی (مەلا شەریف). ئەو کەسە بەشداری کۆنفرانسی حزبی کردووەو لەساڵی 1945 بۆتە ئەندامی سەرکردایەتی.بەبڕوای من ئەمە بایەخی ئەو حزبە بەکوردو نەتەوەی کورد دەردەخات گەرچی خۆی حزبێکی ئەنتەر ناسیۆنالی بووە.

بۆیەشە لەیەکەم هەنگاودا کوردێك دەچێتە نێوەندی بڕیاردانی ئەو حزبە.لەنێوان ساڵانی سەرەتای سییەکان و تاکو سەرەتای ساڵانی پەنجاکان، حزبی شیوعی تاکە ڕێکخراوی سیاسی و نهێنی بووە چاڵاکی ئەنجامداوە. بابەتێکی دیکەی نێو ئەو کتێبە، باسێکە لەبارەی بیری چەپ لە شاری ڕواندز لەدەساڵی کۆتایی سییەکان تاکو چلەکان. ئەم

بابەتە بۆمن هەم جێگەی هەڵوەستەکردن بوو، هەمیش جێگەی خۆشحاڵی بوو وەك ڕواندزییەك.

نووسەر لەوباسەیدا باس لە سەرەتاکانی ئاشنابوونی ڕواندزییەکان بەبیری چەپ لە ساڵانی سییەکان دەکات. نووسەر ئاماژە بۆ ئەوە دەکات کەلە قەزای ڕواندز بەرلە ڕاگەیاندنی پارتی هیوا، چەند کەسایەتییەکی تێگەیشتوو چوونەتە ڕێزی کۆمەڵەی دارکەر لە ساڵی 1937. دواتر ئەو کۆمەڵەیە نامێنێت و بەدامەزراندنی پارتی هیوا،لقێکی ئەو پارتە لە ڕواندز دەکرێتەوە. چەند کەسایەتییەك وەك:_( شێخ سلێمان و میر محمەد دەرگەڵەیی و وەهاب ئاغاو سەبری نەجیب ) چەندانی تر کە بەتێکڕایی ژمارەیان دەگاتە سی و سێ کەس، دەبنە ئەندام لەپارتی هیوا.بەشێك لەو کەسایەتییانە هەڵگری بیری پێشکەوتنخوازانەی چەپ بوون، بۆیە دواتر دەبنە ئەندامی حزبی شیوعی.

بەکردنەوەی کتێبخانەی پێشکەوتنیش لەلایەن عەلی مەکتەبە لەساڵی 1943، ئەوەندەی تر زەمینەی بڵاوبوونەوەو گەشەکردنی بیری چەپ و شیوعیەت دەرەخسێت.چونکە بڵاوکراوەکانی حزبی شیوعی لە وڵاتەکانی دیکەی وەك لوبنان و ئوردن و میسری بۆ دەهات. بەم شێوەیە وردەوردە ئەو بیرە چەکەرە دەکات لەنێو ڕواندزییەکان. لە هەڵبژاردنی ساڵی 1947 دا ڕواندزییەکان شەش پاڵێوراویان دەبێت بۆ هەڵبژاردنەکانی عێراق لەو شارەدا، کە زۆرینەی دەنگیش بە دەست دێنن. بەڵام دواجار حکومەتی عێراق لەبەرژەوەندی خۆی دەستکاری دەنگەکان دەکات و ئەوە دەنێرنە نوێنەران کە مەبەستییانە.یاخود بەدڵی حکومەتی نوری سەعید بوونە. بەم شێوەیە ڕواندزییەکان لە چوارچێوەی پارتێکی چەپدا دەست بەجموجۆڵی جەماوەری و چالاکی سیاسی و هزری دەکەن.

تەنانە بە شدارییەکی کاراش دەبینن لەو خرۆشانە جەماوەرییەی کەبەڕاپەڕینی کانوونی دووەمی 1948 ناسراوە، کەزۆربەی شارو شارۆچکەکانی عێراقی گرتۆتەوە. ڕواندزیش یەکێك بووە لەو شارانە.بێگومان ئاشنابوونی ڕواندزییەکان بەبیری چەپ و بڵاوبوونیان بە شیوعیەت،نیشانەی کرانەوەی هزری و کۆمەڵایەتی دانیشتووانی ئەو شارە دەگەیەنێت. بەتایبەتیش لە سەردەمێکدا، کەسەردەمی دواکەوتوویی کۆمەڵایەتی وهەژموونی بیری ئایینگەرایی بووە. پەیوەندیکلردن بە حزبی شیوعی لە ساڵانی سییەکاندا دەرخەری ئەو ڕاستییەیە کە ڕواندزییەکان، کەسانی هوشیارو تێگەیشتوو بوونە. کەسانێك بوونە تێڕوانینێکی پێشکەوتنخوازانەیان بۆ کۆمەڵگەو تاکەکان و ژیانی سیاسی و ڕێکخراوەیی هەبووە. ئەم شارەکەزۆرجار

بەشاری هونەرمەندان و ڕۆشنبیران دەناسرێت، لەخۆوە ئەوشوناسەی پێنەدراوە.

بەڵکو ئەمە ڕەگێکی مێژوویی دوورتری هەیە.چ پێشتر بەدەرچوونی زاری کرمانجی و چاپخانەی حوزنی، چ دواتریش بەئاشنا بوونی بیری چەپ بەوشارە. ئەوسەردەمە سەردەمێکی کۆنپارێزو دواکەوتوو بوو. بەڵام لەپەراوێزی ئەمەدا لە ڕواندز چەندین رۆشنبیرو کەسایەتی پەیوەندی بەحزبی شیوعی دەکەن و دەبنە ئەندام لەو حزبە. یاخود هاوڕێیەك درك بەوە بکات لە چلەکاندا، پەرتووکخانە لەو شارە بکاتەوە ئەمە هێمایەکە بۆ هوشیاریی و پێشکەوتنخوازی کەسانی ئەو شارە، کە ئێستاش بە چەندین تایبەتمەندی کۆمەڵایەتی و پەروەردەیی جیا دەکرێتەوە لە شارەکانی تر. لەتوێژینەوەی سێیەمیشدا، نووسەر باس لەدەسەڵاتی میر محمەد دەکات و چەند ڕووێکی شاراوەی ئەو دەسەڵاتە ڕووندەکاتەوە. ئەمەش لەڕووی مێژوویەوە گرنگە. بۆ ئەوەی خوێنەران بەگشتی و ڕواندزییەکانیش بەتایبەتی بەدیوێکی دیکەی دەسەڵاتی ئەو میرنشینە ئاشنابن. لەمیانەی خوێندنەوەی ئەو کتێبەدا ئەم سەرنجانەم لا دروست بوون:_

*ئەم کتێبە، کتێبێکی کورت، پوخت و چڕە کەنووسەرەکەی بەکەمترین نووسین و دەربڕین هەوڵی داوە زۆرترین زانیاری بە خوێنەران بگەیەنێت. خوێندنەوەی گرنگە بەتایبەتیش بۆ ڕواندزییەکان.
*لەلاپەڕە 86دا ئاماژە بە پاشکۆی یەکەم کراوە کەچەند وێنەیەکی فەهد لەخۆ دەگرێت. بەڵام نەپاشکۆکە نە وێنەکان بوونیان نییە.
*هەندێك هەڵەی چاپ و ڕێنووسم لەکتێبەکە کەوتنە بەرچاو.
*لەلاپەڕە 92دا نووسەر باس لەوەدەکات کەیەکەم کورد لە باشووری کوردستان بۆتە ئەندام لە حزبی شیوعی عێڕاقی مەلاشەریفی هەولێری بووە لە ساڵی 1944. بەڵام لە شوێنێکی دیکەی کتێبەکەدا باس لەوە دەکات کەبرایم ئەحمەد یەکەم کەس بووە بۆتە شیوعی لە ساڵی 1937. بەبڕوای من دەبووئەوە لەڕووی مێژوویی ساغ بکرێتەوە. چونکە ئەمە توێژینەوەی زانستییە. مامۆستاش زۆر لەمن شارەزاترەو دەزانێت توێژینەوەی زانستی ئەگەرو گومان هەڵناگرێت. بەڵکو ئەرگۆمێنت و ساغکردنەوەو بۆچوونی زانستییانە لەخۆ دەگرێت. دواجار دەستخۆشانە لە نووسەری کتێبەکە دەکەم. کتێبەکەی شایستەی بەسەر کردنەوەیە.

*پەراوێز/سێ توێژینەوەیی مێژوویی/نووسینی مەغدید حاجی/ چاپی یەکەم 2018 هەولێر…

*ئەم بابەتە لەهەفتەنامەی(ڕێگای کوردستان)ژمارە(1227)ی ڕۆژی

بڵاوكراوەتەوە… 2018-5-15

---

# دروست كردنی بینەر لە شانۆی كوردی دا … حەیدەر عەبدولڕەحمان

پرسیارێكی گرنگم بۆ هەموو شانۆكارانی كوردستان هەبوو ، ویستم بپرسم ئاخۆ هۆی چیە نمایشێكی شانۆیی كوردی زۆتر لە 2500 بینەری هەبێت و بۆ و ماوەی 18 ڕۆژ لە نمایش كردن بەردەوام بێت و هۆڵی شانۆیی جمەی بێت لە بینەران و كەچی نمایشی تریش هەبێ بینەر بۆ تەنیا جارێكیش سەلیقەی بینینی نەبێ و بیەوێت وەك چۆلەكەیەكی هەناسە لێ بڕاو لە قەفەزدا پەنجەرەیەك بدۆزێتەوەو بفڕێت و خۆی رزگار بكات ؟

**دەرهێنەری ساحیر**

ئایا ئەو بەردەوام بوونەی بە زیندوو راگرتنی شانۆ، یاخود دەسەڵاتی مردنی شانۆ لە دەسەڵاتی كێ دایە ؟
بێگومان دەرهێنەرە كەشادەماری خوێنی شانۆو بە زیندوو راگرتن یان كوشتنی شانۆیە.
دەرهێنەر ئەو كەسە ساحیرە لێزانەی هەموو ئامرازەكانی گەمەی شانۆیی خۆی بە كار دێنێ ،بۆ ئەوەی بینەر بخاتە ژێر كاریگەرییەكانی نمایش ..
دەرهێنەر لە شانۆدا دوو جەمسەری گرنگی بە دەستەوەیە ، یەكێكیان بە هاوسەنگ راگرتنی ریتمی نمایشە لە ڕێگەی پیرفۆرمانسی ئەكتەرو سینۆگرافیای شانۆیی .

دووهەمیان : بەهاوسەنگ راگرتنی چێژی بینەرە بۆ وەرگرتن و دانەپچڕان لە بەردەوام بوونی وەرگرتنی ئەو چێژە ..ئەگەر هەر كاتێ ئەو دوو جەمسەرە بە یەك ئاراستەو بە یەك ئاست لە ریتم و وەرگرتن نەڕۆیشتن ، ئەوە ریتمی هاوسەنگ راگرتنی نمایش لەنگ دەبێت و مەودای نێوان نمایش و بینەر دەڕوخێ و زۆر بە خێرایی نمایش دەمرێت

، ئیدی هیچ دەسەڵاتێك بە دەست دەرهێنەرەوە نامێنێ بۆ ئەوەی شانۆیەکی مردوو لە سەر شانۆ زیندوو کاتەوە .
بەڵام دەکرێ بپرسین ئاخۆ سەرچاوە بنەڕەتیەکانی راگرتنی ریتمی نمایش و سەرچاوەکانی وروژاندنی بینەر لە کوێ دیە ؟

## پیرفۆرمانسی ئەکتەر

بێگومان لە کۆی گشتی نمایشدا نواندن و ئەکتەر، کرۆکی بە زیندوو راگرتنی نمایشن کە دەتوانن بە پێرفۆرمانسی ئەکتەر و بەرجەستە کردنی جەستە، ئەکتەرببێتە سەرچاوەی سەرنج راکیشانی بینەرو وروژاندنی …
هەر کات ئەکتەر توانی ببێتە نیگار کێشێکی سەرکەوتوو لە رەسم کردنی فۆرمی ناوەوەو دەرەوەی کاراکتەر بە تایبەت لە رووی بەرجەستە کردنی حاڵەتە سایکۆلۆژییەکانی ، ئەوە دەتوانێت تایبەتمەندییەکی جیاواز لە کاراکتەرەکانی دیکە دروست بکات و وەك ئەکتەر کاریگەری ئەکتیفی هەبێت لە راگرتنی ریتمی نمایش و وروژاندنی بینەر بە هەموو هەستە جیاوازییەکانییەوە ..

## کاریگەرییەکانی سینۆگرافیا لە سەر بینەر

بەڵام جگە لە ئەکتەر دەرهێنەر زۆر کارتی دیکەی بە دەستەوەیە بۆ وروژاندنی بینەر و کەوتنە ژێر کاریگەری سیحری شانۆ ، بە تایبەت ئەو کارتانەی پەیوەندی راستەوخۆیان بە چاوی بینەرەوە هەیە، لەوانەش (سینۆگرافیا) بە تایبەت (تەکنیکی شانۆیی) کە دەتوانێت بە هێما و رووناکی چاوی بینەر تێر بکات لە جوانی ،لەو تەکنیکەدا دەرهێنەر فاکتەرە وروژێنەرەکانی وەك بەکارهێنانی رووناکی ،بۆ تاریك و روون کردنی فەزای شانۆو دروست کردنی ئەتمۆسفیری شانۆیی و بەکارهێنانی رەنگ بۆ بەرجەستە کردنی وێنەی شانۆیی بەکار بێنێ…

هەمیشە سینۆگرافیا بە رەگەزەکانی دیکۆرو رووناکی و جلوبەرگ و تەکنیکەکانی دیکەی شانۆ دەبنە پێکهاتەیەکی هەمە لایەنە لە ستاتیکای شانۆیی و دروست کردنی توخمەکانی کارگەر بوونی بینەر .

## وروژاندنی سایکۆلۆژی:

لە پاڵ ئامرازە شانۆییەکانی دیکەی دەرهێنەر بۆ فێڵی چاوو تێر کردنی،دەرهێنەر چەند ئامرازێکی سایکۆلۆژی دیکەی بە دەستەوەیە،کە راستەوخۆ پەیوەندییان بە هزرو دەروونی بینەرەوە هەیە و دەبن بە فاکتەرێکی کاریگەر بۆ وروژاندنی بینەر لە ناخەوە ،لەوانەش

بەکارهێنانی موزیك ،کارتێکەرە دەنگیەکان ، ریتم
هەموو ئەو تەوژمانە بە یەك ئاست و بە یەك ئاراستە روو لە هەست و بیرو ئەندێشەی بینەر دەکەن ، بۆ ئەوەیە بینەر تابوتێك نەبێت لە هێڵی شانۆدا داندرابێت ، بەڵکو پارچەیەکی هەرە زیندووی جەستەی ئەو شانۆیە بێت

**کاردانەوەی بینەر بۆ سەر نمایش**

کەواتە دەرهێنەر چەند ئەوەندەی کار بۆ دروست بوونی ئەکتەر و پێکهێنانی ئامرازەکانی دیکەی شانۆ دەکات ، ئەوەندەش بۆ دروست کردنی بینەر ..هەر کاتێك بینەر بوو لە پرۆسەی شانۆییدا لە زەهنی دەرهێنەردا غائیب ، ئەوە بزانە نمایش چارەنووسێکی رەشی دەبێت .
بەڵام ئەوەمان لە بیر نەچێت ، چەند ئەوەندەی نمایش کاردانەوەی بە سەر هزرو ئەندێشەو حالەتی فسیۆلۆژی و سایکۆلۆژی بینەرەوە هەیە، ئەوەندەش بینەر کاردانەوەی لە سەر شانۆکارەکانەوە هەیە لە سەر شانۆدا ، هەمیشە ئەکتەرەکان بەشێك لە وزەو خوێنی پیرفۆرمانسی خۆیان لە بینەرەوە وەردەگرن ،بۆیە کاری شانۆیی هەمیشە پرۆسەیەکی دوو لایەنەیە لە نێوان نمایش و بینەردا و ناتوانن پێکهاتەی شانۆیی تاك تاکەیی پێك بێنن .

**بە کولتوور کردنی شانۆ**

ئەو تیۆرە لە پیشەسازی درست کردنی بینەردا لە لایەن دەرهێنەرەوە هەر تەنها گرەنتیەك نیە بۆ سەرکەوتنی نمایش و بەجێ مانی ئاسەوارەکانی نمایش بۆ ماوەی دوورو درێژ لە سەر پانتایی هزری بینەردا ، بەڵکو دەبێتە تیۆرێکش بۆ پەروەردە کردنی بینەرو بە کولتوور بوونی شانۆ لە رووە کۆمەڵایەتیەکەوە ..چونکە هەمیشە پرۆسە شانۆییە زیندووەکانن دەبنە هاندەر بۆ گەڵاڵە بوونی ئەو کولتوورەو بەرز بوونەوەی قەوارەی هوشیاری شانۆیی ، پرۆسە مردووەکانیشن دەبنە مایەی تێکشکاندنی کولتوورە شانۆییەکان لە کۆمەڵگادا .

**پەروەردە کردنی بینەر**

کەواتە نمایش ئاراستەیەکی پەروەردەیی شانۆییشی هەیە، کە هەمیشە بینەر وەك نموونەیەکی بچووکی کۆمەڵگا وەری دەگرێت و بە سەر کۆمەڵگادا پەخشی دەکات ، ئەگەر نمایش توانی بینەر لە ئەزموونی خۆی دا رازی بکات و بیخاتە ژێر کاریگەرییەکانی خۆی ، پەیوەندی شانۆ لە گەڵ بینەردا بەهێز دەکات و بینەر ناچاری ئەوە دەکات ،

وەك پێداویستیەكی ژیانی رۆژانەی ، پێویستی بە شانۆ بێت و بە دوای دا بگەڕێت ، ئەگەریش نمایش ئامانجی راستەقینەی بۆ بینەر نەبوو، بەڵكو بینەر بكات بە وەسیلە بۆ گەیشتن بە كۆمەڵێ بەرژەوەندی تایبەتی ، بینەریش نەیتوانی جوگرافیای خۆی لە نمایشدا بدۆزێتەوە ، ئەوە بینەر شانۆ بە زەرورەت نازانێ و پێی وا دەبێت كە بوون و نەبوونی شانۆ بۆ ئەو وەك یەكە، بەمەش پرۆسەی بە كولتوور بوونی شانۆ پێویستی بە زەمەنێكی تر دەبێت بۆ خۆ دروست كردنەوەی دوای روخان …كەواتە نمایش رۆڵی سەرەكی هەیە لە چارەنووسی شانۆو بە كولتوور بوونی شانۆو بە كولتوور نەبوونی..

**بینەرو مەعریفەی شانۆیی**

لە پاڵ ئەو تیۆرانەی لە رووی پەروەردەی شانۆیی و بە كولتوور بوونی شانۆ لە كۆمەڵگادا وروژاندمان …لە هەمان كاتدا نمایش كاریگەری هەیە لە سەر هوشیاریی و مەعریفەی شانۆیی بینەر ..هەمیشە بینەر سەرچاوەكانی هزرو مەعریفەی خۆی لە شانۆدا وەردەگرێت ، لە شانۆوە بینەر دەبێتە كەسێكی خاوەن خەیاڵی جوان ،لەوێ راستەوخۆ چێژ وەردەگرێ ، لەوێ دووچاری شۆك بوون دەبێت و تەزوو بە جەستەی دادێ ، بە نهێنی فرمێسك دەڕێژێ ، بە نهێنی دەگری ..ئەو تەفاعولاتە راستەوخۆیانە بینەر دەگۆڕێن بۆ ئینسانێكی تر ، ئەوە نەبێت پێش هاتن بۆ ناو هۆڵە شانۆییەكە هەبوو ..كەواتە ئەگەر نمایش بەو شێوە موگناتیسیە كار لە مێشك و هەست و ناخی بینەر بكات و بیكات بە ئینسانێكی تر، بینەر ناچاری ئەوە دەبێت لە ژێر گوشاری ئەو هەموو فاكتەرە وروژێنەرانە بە دوای نهێنیەكانی ئەو وروژاندنانەدا بگەڕێ و ببێت بە كەسێكی هوشیارو خاوەن مەعریفەیەكی شانۆیی .

---

# ئامـــانجی ســـەرۆكی ترامـــپ لە گواســـتنەوەی باڵوێخـــانەكەی بۆ قـــودس چـــی یە…؟! … مـــوزەفەر

# عەبدوڵا

ڕوداوو هەواڵی گواستنەوەی باڵوێزێخانەی ئەمریکا لە تەلئەبیبەوە بۆ قودس- ئۆرشەلیم – لە ئیسرائیل یەکێک لە ڕوداوو هەواڵە گەورەوگەرمەکانی هەفتەی ڕابردوو بوو لە هەمو ئاستێکی نێود□□تی و ڕای گشتیدا. ترامپو سەرانی ئیدارەکەی بە ڕوگەش وایان ڕاگەیاند کە ئامانجی یان لەم بریارو کارە جگە لە پشتیوانی لە مافی دوڵەتی ئیسرائیل بۆ بە پایتەخت کردنی قودس بۆ ئیسرائیلو گیرانەوەی مافی دیرینەیان هاوکات بەم کارە زیاتر ئاشتی جیگیر دەبیت لەهەمو ئاستەکان .وە ئەم ڕاوبوچونانە لە کاتی کردنەوەی کۆنسڵخانەکەس جەخت لێدەکرایەوە لە لایەن باڵوێزو کچەکەی ترامپەوە.

بێگومان ئەم ڕوداوەش بوە هۆی دەڕبرینی ڕاو هەڵوێستی جۆراجۆرو دژ بە یەک، چ بە لایەنگری چ بە دژایەتی.وە بە شێوەیەکی گشتی ڕاو هەڵویستەکان دژی ئەم کارە بونو سەرکۆنەیان کرد . تەنانەت دۆستو هاوپەیمانە نزیکەکانی خودی ئەمریکا دژی بون..
لە ئاستی کۆمەڵگای فەلەستین و ئیسرائیلیشدا بەرەی ئازادیخوازیو ئینساندۆستی دەستیان دایە ناڕەزایەتی گەورەولەگەڵ وەڵامی توندی سەربازی دەوڵەتی ئیسرئیل ڕوبەروبونەوە کە کوشتنی دەیان کەسو زیاتر لە دوو هەزار کەسی برینداری لێکەوتەوە.

جا پرسیاری سەرەکی لێرەدا ئەوەیە ئاخۆ ئامانجی ترامپو ئیدارەکەی لەم کارە هەر ئەوەیە کە ئاماژەمان پێدا یاخود شتێکی ترە؟!
دیارە ترامپو ئیدارەکەیو سەرانی حزبەکەی ئامانجی خۆیان چۆن ڕادەگەیەنن لەم بریارو کارەیان ئەوە ئازادن .بەڵام تا ئەو جیگایەی دەگەڕیتەوە بەوەی کە بەم بڕیارو کارە کە پێیان وابیت ئاشتی زیاتر لە هەمو ئاستەکان جێگیر دەبێت ئەوەیە هەرگیزاو هەرگیز نا بێتە هۆی زیاتر سەقامگیرکردنی ئاشتی لە هیچ ئاستێکدا. بەڵکو بە پێچەوانەوە زیاتر دەبێتە هۆی پەرەسەندنی ململانێ نێوان ڕەوتو باڵە قەومی و ئایینیە فاشی یەکان لەهەردو لاو□ ب□مەس ئاژاوەو شەڕوکوشتوکوشتار زیاتر دەبێت . تەنانەت ڕەوتی کۆتایی هێنان بە پرۆسەی ئاشتی کە نزیک بە سی ساڵ لەمەوبەر بە دەسپێشکەریو چاودێری خودی ئەمریکا دەستی پێکرد لە کاتێکدا لەوپەڕی باڵادەستی و بەهێزیدابون بەرەو کۆتایی دەچێت.

ڕاستی یەکەی ئەم بڕیارە تاکلایەنەیەی ئەمریکا هەر وەک بڕیاری دەرچونی تاکلایەنەیان بوو لە ڕێکەوتنە نێودەوڵەتی یەکە لەگەڵ

ئیران.هەردوکیان لەگەڵ زۆر پرسو کێشەی تر پەیوەستن پێکەوە. ئەگەر چی ترامپو ئیدارەکەی بە شوین ئامانجی گێرانەوەی سەردەمی زێرینی ڕابردویانەوەن لە چوارچێوەی هەلومەرجی چەند جەمسەریو هێزهاوسەنگی ئەمرۆدا بەڵام بە پێچەوانەی ئەو ئامانجانەوە دەبێتە هۆی زیاتر تەریکب□ونەوەو دور کەوتنەوەیان تەنانەت لە دۆستو هاوپەیمانەکانیانیشیان.

ترامپو ئیدارەکەیو سەرجەم دەستەی فەرمانڕەوای دەوڵەتی ئیمپریالیستی ئەمریکا بەم شێوە بڕیارو کارانەیان دەیانوێت نەیارەکانیا چ دەوڵە زلهێزەکان چ ڕژێمەکانی ناوچەکە بترسێنێتو پاشکشەیان پێ بکات، بەڵام لە ڕاستیدا هەرگیر ناگات بەم ئامانجانە.

۲۰-۵-۱۸

## کتێبێکی دیکەی سەدیق سەعید ڕواندزی دەکەوێتە بەردیدەی خوێنەران

وابڕیاره لەچەند ڕۆژی داهاتوودا،کتێبێکی دیکەی سەدیق سەعید ڕواندزی بەناوی(لەودیوپەیڤەکانەوه)چاپ و بڵاوبکرێتەوه. ئەم کتێبیه ژمارەیەك ڵێکۆڵینەوەی ئەدەبی لەخۆگرتووه و لەلایەن کتێبێخانەی (مێخەك) لەسۆران چاپکراوه. هەڵەچنی و پێداچوونەوەی زمانەوانی و ڕێنووسیشی لەلایەن مامۆستا(دادیار ئازاد)بۆ کراوه..

# ووڵـــــات: شـــــوقەيەكی بە كەل وپەلەوە … شيعر : نزار قبانی

**وەرگێڕانی بە دەستكاريي□و□ : □پشكۆ ناكام**
“”””””””””””””””””””””””””””””

ئەم ووڵاتەی ئێمە
شوقەيەكە بە كەل و پەلەوە
" عەنتەرە " ناوێك ، خاوەنێتی
هەموو شەوێك لە دەروازەكەی
سەرخۆش ئ□ بێ
و
كرێ لە خەڵكەكەی وەرئەگرێ

و
داوای هێنانی کچەکانێتی
و
تەقە بەسەر دار..و مناڵ…و
چاو ..و..مەمک …و..نینۆکی عەتراویا ئەکا
ئەم ووڵاتە : هەمووی
کێڵگەیەکی خۆیەتی
ئاسمانی…هەوای… ئافرەتەکانی
بێستانە پێگەیشتوەکانی……..
لێرە : عەنتەرە
لە هەموو بینایەکانا ئەژی
هەر پەنجەرەیەک وێنەی
عەنتەرەی پێوەیە
هەر مەیدان و فولکەیەک
بە ناوی عەنتەرەوەیە
ئەو : لە بۆینباخەکانمانا
لە کراسەکانمانا
لە شوشەی کۆلا
لە خەوەکانمانا کاتی گیانەڵا
نیشتەجێیە….
’”””””“
شارێکی جێهێڵراوی چۆڵکراو
هیچی تیا نەماوە..مشک..مێرولە
درەخت….جۆگەلە
هیچ شتێک نەماوە کە گەشتیاران سەرسوڕمان کا
جگە لە وێنەی
ڕێگە پێدراوی
جەنەراڵ عەنتەرە…
لەسەر عەڕەبانەی کاڵەک و کاهو
لە پاصا….لە شەمەنەفەرا..
لەسەر پۆستی حەواڵە…لە فڕۆکەخانەکان
……لە یاریگاکانی دووگۆڵی..لە چێشتخانەکان..
لە ژووری نوستن..لە حەمام…و
WC…..
لە ڕۆژی بەختەوەریی لە دایک بوونی
لە شانازی خەتەنەکردنەکەی
لە کۆشکە هەڵچوو ..و هایلایفەکەی

””””“
لەم شارە دەست بە سەر گیراوەیا
هیچ شتێکی تازەی نیە..
غەممان دووبارەیە
مەرگمان دوو بارەیە
تامی چاکەی دەممان دووبارەیە
…لە لەدایک بوونمانەوە
لە شووشەی ئەو ف□رh□نگەی ئەسوڕێتەوە
ـ….دیلین
لە چونمانەوە بۆ قوتابخانە
تەنها دەربارەی یەک سەرگوزەشتە ئەخوێنین
کە باس لە ماسولکەکانی عەنتەرە
و
خێر و بەرەکاتی عەنتەرە
و
موعجیزەکانی عەنتەرە ئەکات…!!
لە تەلەفزیۆن هەر بەرنامەی
بێ تاقەتکەر ئەبنین
کە تیایا عەنتەرە خۆی نیشان ئەیات
بەرنامەی بەیانیانی هیچ گرنگی پێ نارێ
یەکەم هەواڵ لەسەر عەنتەرە
و
دوا هەواڵیش : هەواڵێکی عەنتەرە
بەرنامەی دووەم هیچ نیە جگە لە :
ژەنینێک لەسەر ” قانون ”
لەدانانی عەنتەرە..!!
و
تابلۆیەکی زەیتی لە تابلۆ نەچووی عەنتەرە
و
چەن کۆپلەیەک لە خراپترین شیعر
بەدەنگی عەنتەرە
””””“
لەم ووڵا تە. :
ڕۆشنبیرەکان دەنگی خۆان ئەیەن بە :
ئاغای ڕۆشنبیرەکان : عەنتەرە
ناشیرینیەکانی جوان ئەکەن
سەردەمەکەی بە ” مێژوویی” ئەکەن

و
بیر و ڕاکانی بڵاو ئەکەنەوە
و
لە شەڕە بەمەرام گەیشتوەکانی
دەهۆڵ ئەکوتن
لە شاشەی تەلەفزیۆنەکا نەوە
یەک ئەستێرە هەیە : عەنتەرە
بە باڵا عەرعەری□کەی ،
یان پێکەنینە بە شوشەکەی..!
هەر رۆژەی ب بەرگێکەوە
ڕۆژێک بە بەرگی خاکی و جێنشین و بە میراتی گرتن
ڕۆێک ل□ ناو هێلیکۆپتەرا
ڕۆژێک بە مێزەری سەرووما ن
ڕۆژێک لەسەر زرێپۆشی ناو□ ندەوە
ڕؤژێک لە خزمەت ئەم دیومان
ڕۆژێک لەسەر قۆڵە تێک شکاوەکانمان
کەس جورئەتی نیە
بە جەنەراڵ عەنتەر□ ب□□ □□ : نا
کەس ناوێرێ لە شارا
دەربارەی حوکمڕانی عەنتەرە
لە " ئەهلی عیلم " پرسیارکا
""""""
بژاردەکان لێرە
لە نێوان چوونە زیندان…و
چوونە قەبرەوە
دەست نیشان کراوە
لە ووڵاتی چوار و کسور ملیۆن تابوت
چگە لە قورئان خوێنن
و
چادری گەورەی تەعزێ
و
جەنازەی چاوەڕوانکراو
….چی تر نیە
جگە لە پیاوێک ، لە جانتاکەیا
بیتاقەی چوونە قەبرەوە
ئەفرۆشێ.................
عەنتەرەی غەزەب گرتوو

بۆ یەک دەقیقە
وازمان لێ ناهێنن
جارێک خواردنمان ئەخوا
و
جارێک ئاو
و
جارێک خۆی ئەخزێنێتە
جێگەکانمانەوە
و
جارێک بۆ چێکەوە
سەردانمان ئەکا
بۆ ئەوەی کرێی
ووڵاتێ بەکرێ دراوەکەمان
وەربگرێ..........

---

# ژیانی سەختی پەنابەرێتی لە ڕۆمانێکدا … ئامادەکردنی: هەژار تەها

پەنابەرێکی کورد ، ژیانی سەختی خۆی لە کەمپەکاندا دەکات بە ڕۆمانێك
بەهرۆز بوچانی ، ناوی ئەو پەنابەرە کوردەیە کە لە بنەچەدا خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانە و ماوەی چەندین ساڵە لە کەمپەکانی پەنابەرانە لە دوورگەی مانوسی پاپانیوگینیا.
بەهرۆز، بووەتە دەنگی سەدان پەنابەری ئەو دوورگەیە و خەم و ئازارەکانیان بە میدیاکانی جیهان دەگەیەنێت و چالاکییەکانی بەجۆرێك بووەتە جێگەی سەرنجی میدیا و ڕێکخراوەکانی داکۆکیکار لە مافی پەنابەران کە تا ئێستا بووەتە براوەی چەندین خەڵات.

بەهرۆز و ئەو پەنابەرانەی دوورگەی ناورۆ و پاپانیوگینیا ئەو کەسانەن کە ویستویانە بە قاچاخ و بەبەلەم ڕوو لە ئوستراليا بکەن

بەڵام دەستگیرکراون و ڕەوانەی کەمپەکانی ئەو دوو دوورگەیە کراون و هەرگیز لە ئوسترالیا نیشتەجێ ناکرێن. ئەم سیاسەتە توندەش ئەو پەنابەرانەی دووچاری ژیانێکی پڕ زەحمەت لەو دوو دوورگەیە کردووەتەوە.

ماڵپەری ئاژانسی هەواڵی ستەفی نیوزلەندی باس لە نوێترین چالاکی ئەو پەنابەرە کوردە دەکات و دەڵێت بەهرۆز سەرقاڵی نووسینی ڕۆمانێکە و بڕیارە لە مانگی تەمموزی ئەمساڵدا بڵاوبکرێتەوە کە هاوشێوەی کارەکانی تری باس ژیان و گوزەرانی سەختی پەنابەران دەکات لەو کەمپانەدا.